

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.изк.н. Камелия Николова

НАТФИЗ “Кръстьо Сарафов”; Институт за изследване на изкуствата, БАН

за дисертационния труд

на МАРИАНА НИКОЛАЕВА ПРОДАНОВА

**„Скритият ресурс. Културните инициативи и публичните политики
като фактор за местно и регионално развитие”**

за присъждане на образователната и научна степен „доктор”

в професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за култура.

Софийски университет „Св. Климент Охридски”

Дисертационният труд на Мариана Проданова „Скритият ресурс. Културните инициативи и публичните политики като фактор за местно и регионално развитие” е добър пример за актуална и успешно завършена докторантура. В него авторката си поставя трудната и много навременна задача да се опита да разгледа културата като основен инструмент за цялостно, интензивно и балансирано развитие на градовете и на регионите в България през последните години, през които страната вече е част от обединена Европа. Още в заглавието на текста докторантката определя културата и, конкретно, културните инициативи и публичните политики, свързани с нея, като „скрития ресурс” за това развитие, доколкото те все още твърде слабо и спорадично са разпознавани от местното и регионалното управление като особено ефективен и важен двигател за създаване на качествен, отговарящ на съвременните критерии за пълноценна реализация на хората, регионален и градски живот.

От широкия спектър от културни програми, дейности и политики, Мариана Проданова избира за фокус на своето проучване инициативата „Европейска столица на културата”. Водена от намерението си да открие максимално работеща стратегия за изследване на съществуващото градско и регионално развитие в България през посочения период и на изработването на възможни модели за неговото оптимизиране и промяна, авторката допълнително ограничава изборния фокус до въздействието на инициативата „Европейска столица на културата” в градовете и съответните региони, които участват в състезанието за титлата, но не успяват да я спечелят. Както по темата за участието на културата като ключов фактор в изграждането на съвременните общества, така и специално за ефекта на програмата ЕСК върху развитието на градовете, получили титлата, има огромен брой анализи и публикации както в световен мащаб, така и в български изследвания в областта на изкуствата и в културологията. Подобно целенасочено проучване на въздействието на тази инициатива върху неспечелите градове и върху отзвука на участието им в конкурса в тяхното последващо развитие обаче не е правено досега. Ето защо изборът на темата на дисертацията и особено нейното находчиво фокусиране непременно бих подчертала като *безспорен принос* на предложения текст.

Дисертационният труд е написан с добро познаване на предмета на изследването, на голяма част от необозримия масив от документи и материали, свързани с него, както и на основни изследвания и публикации. Мариана Проданова е успяла не само добре да осмисли, синтезира и представи проучените текстове и да структурира своята работа (състояща се от увод, три глави с дванадесет подглави и заключение в обем от 230 страници и библиография, включваща 116 заглавия на български и английски език, 42 нормативни документа и 32 електронни ресурси), но и да формулира своя оригинална изследователска хипотеза, чието доказване и анализ да направи убедително в работата си. Тук непременно бих искала да открия и ролята на научния ръководител на докторантката, който е един от водещите изследователи в областта на дисертационния труд, автор на редица книги и публикации по темата, послужили за база и провокативна отправна точка на нейния текст. Не на последно място трябва да бъде споменат и полемичният дух в някои от частите на дисертацията, както и усилието на авторката да направи изводи, да открие няколко ключови проблемни области и да предложи възможни мерки за тяхното подобряване. Именно целенасочено заложената и постигната дискуссионност и полемичност бих подчертала като *друг значим принос* на дисертацията.

В моето становище няма да разглеждам подробно цялостното изложение, структурирането, основните тези, въпроси и анализи, както и приложените изследователски стратегии в дисертационния труд на Мариана Проданова, което съм убедена, че ще бъде детайлно направено в двете рецензии на текста. Аз бих искала да коментирам преди всичко *още три приносни качества* на предложената работа, освен двата безспорни приноса, вече посочените по-горе (избора на темата и дискуссионния подход при нейното разглеждане и коментиране).

При оценката на докторската работа непременно трябва да бъде отчетен фактът, че нейната авторка Мариана Проданова е пряк и активен участник във формирането и развитието на независимия културен сектор в България – тя е създател и директор на Регионален ресурсен център за култура „Фабриката” в Хасково (от 2006 г. до днес) и член на екипа, подготвил кандидатурата на град Велико Търново за конкурса „Европейска столица на културата” (ЕСК) през 2019 година. Именно по време на тази подготовка и като необходимост да бъдат намерени отговори на множеството въпроси, възникнали около нея и цялостната реализация на инициативата в страната, се ражда и идеята за темата на дисертацията. Най-кратко казано, сблъскала се в непосредствената си практическа работа с редица сложни и многопосочни проблеми, Мариана Проданова се заема както да потърси техните отговори с помощта на целенасочено теоретично проучване, така и обратното – да изгради през призмата на натрупаното теоретично познание нови стратегии и подходи за непосредствената си практическа работа. *Едно от безспорните приносни качества* на дисертационния труд е именно открояването и успешното реализиране на това комплексно изследователско намерение.

Непременно бих открила като *важно приносно качество* и умело направения преглед на политиките на Европейския съюз и на основните му инициативи

в областта на културата, който не само осигурява добра отправна база на изследването, но и има полезно приложно значение, доколкото сравнително ясно и синтезирано подрежда и представя този голям свод от материали и програми. Ценен момент в посочената част на работата е и изчерпателното изброяване и кратко представяне на българските формации, прояви и инициативи, произтекли, повлияни или просто провокирани от тези европейски програми.

И накрая, но съвсем не на последно място, като същинския център и *най-значим принос* на дисертационния труд бих посочила последната, трета глава на дисертацията „Инициативата „Европейска столица на културата като фактор за мобилизиране на гражданското общество”, в която докторантката за първи път в българско научно изследване представя и прави сравнителен анализ на процеса на подготовка за участие в конкурса „Европейска столица на културата’2019” на два града – Велико Търново и Габрово, както и на продължението и ефекта на културните инициативи, заложили в дългосрочните стратегии за развитие на споменатите градове и на регионите около тях като част от програмите за кандидатстване.

Нямам бележки към дисертационния труд и към автореферата, както и по останалите представени материали.

Имам един въпрос към докторантката: Коя е, според нея, най-ефективната културна инициатива, включена в програмата за кандидатстване на град Велико Търново в конкурса за „Европейска столица на културата’2019”, която би могла да има ефективно приложение във всеки друг град и/или регион с голямо историческо наследство?

Не познавам лично Мариана Проданова. Впечатленията ми от нея и от нейната работа са само от представения дисертационен труд „Скритият ресурс. Културните инициативи и публичните политики като фактор за местно и регионално развитие”, но те са достатъчни за да препоръчам убедено да ѝ бъде присъдена образователната и научна степен „доктор”.

Гласувам: ДА.

2 април, 2020 г.

Проф. д.изк.н. Камелия Николова